

kirjaamo@tampereenkaupunkiseutu.fi

Viite lausuntopyyntö Tampereen kaupunkiseutu 6.6.2023

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040+

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä on pyytänyt ELY-keskukselta lausuntoa Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040+ päivityksen luonnoksesta. Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma on Tampereen kuntayhtymän tekemä ei-oikeusvaikutteinen Tampereen kaupunkiseudun kuntien näkemys Tampereen kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen kehittämistä ja tahtotilasta. Pirkanmaan ELY-keskus antaa yhteisen lausunnon käsittäen E, L- ja Y-vastualueet.

MAL4 sopimuksessa (2020-2023) valtio ja kunnat ovat sopineet, että Tampereen kaupunkiseudun kunnat päivittävät yhteistyössä Rakennesuunnitelman 2040:n ja ohjelmoivat sen toteutuksen ja toimeenpanon. Seudun joukkoliikennejärjestelmän kehityskuva on sovittu määriteltävän rakennesuunnitelman päivityksen yhteydessä. Nyt lausunnolla oleva Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman päivittäminen 2040+ toteuttaa MAL4-sopimuksen kirjausta. Neuvottelut uudesta MAL-sopimuksesta alkavat syksyllä 2023.

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040+ tarkastelee kaupunkiseutua toiminnallisena kokonaisuutena. Kuntien yhteiset ei-oikeusvaikutteiset rakennesuunnitelmat ovat vuodesta 2010 vahvistaneet seudun elinvoimaa osoittamalla seudullisesti merkittävät ratkaisut ja yhteistyön tarpeet. Rakennesuunnitelmat ovat pohjautuneet seutustrategioihin ja linjanneet yhdyskuntarakennetta eheyttämisen, keskustojen kehittämisen, joukkoliikenteen, asuntotuotannon ja väestönkasvun osalta.

Lausunnolla oleva rakennesuunnitelmapäivitysluonnos muodostuu raportista "Vehreä metropolimme 2040, Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman päivitys 2040+, luonnos 31.5.2023", joka sisältää kolme karttaa ja niistä muodostetun yhdistelmäkartan. Raportissa on kuvattu päivityksen lähtökohdat ja tavoitteet. Tavoitteet rakentuvat kolmen kestävyiden ympärille: ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Rakennesuunnitelman kahdeksan tarkempaa tavoitetta nojaavat edellisen rakennesuunnitelman tavoitteisiin ja liittyvät yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen, keskustojen kehittämiseen, asuin ympäristön parantamiseen, elinkeinoelämän ja kansainvälisyyden

vahvistamiseen, kestävään liikkumiseen, seudulliseen palvelusuunnitteluun, vehreyden lisäämiseen ja energiamurroksen huomioimiseen.

Rakennesuunnitelma 2040+ luonnoksen teemakartat ovat - lumoava arki (Arki), fiksu kasvu (Rakenne) ja maailmalle avoin (Yhteydet). Arjen kartta esittää seudullisesti merkittävät keskuksat, kestävä liikumisen ja seudun sinivihreän verkoston. Rakenteen kartta kuvaa kasvun kohdentumisen, monipuolistettavat asuinalueet sekä vahvan joukkoliikenteen vyöhykkeen. Yhteyksien kartta kuvaa elinkeinojen maankäyttötarpeet sekä seudullisesti merkittävät työpaikka-alueet ja yhteistyön mahdollisuudet. Kokonaisuutta täydentävät liikenneyhteydet seudulta ulospäin. Kartat ovat yleispiirteisiä ja nojaavat aiemmin hyväksytyihin rakennesuunnitelmiin. Karttojen tarkoitus on korostaa ajankohtaisia teemoja, jotka kaipaavat erityistä huomiota. Karttojen perustelut sekä niiden taustalla olevat selvitykset, valmistelun muut syötteet sekä seurannan toteuttaminen on kirjattu raporttiin.

Rakennesuunnitelman 2040+ päivityksen luonnos pohjaa aiempiin kunnissa hyväksytyihin Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmiin. Edelliset rakennesuunnitelmat ovat toteutuneet hyvin väestön kasvun, asuntotuotannon määrän ja vahvan joukkoliikenteen käynnistymisen osalta. Jatkossa elinkeinoelämän maankäyttö sekä asumisen ja asuin ympäristöjen laatu kaipaavat vahvempaa yhteistyötä. Myös kestävä liikumisen tavoitteet on huomioitu. Rakennesuunnitelman päivityksessä on huomioitu myös ilmiöinä viherympäristö metsäekologisine lähtökohdineen, asuinalueiden eriytymisen ehkäisy ja uusi teollisuus. Toimintaympäristö on myös muuttunut edellisestä rakennesuunnitelmasta ja muutosta on kuvattu aineistossa. Uusi Tampereen kaupunkiseudun seutustrategia Vehreä metropolimme 2040 on myös vaikuttanut päivityksen sisältöön.

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu Tampereen kaupunkiseudun rakennemallisuunnitelman 2040 + luonnoksesta seuraavaa:

Yleistä

Kuten aiemmatkin rakennesuunnitelmat, on lausunnolla oleva suunnitelma 2040 + oikeusvaikutukseton. Rakennesuunnitelmasta – sen tekstiosion ja kartoista - olisi hyvä selkeästi tulla ilmi oikeusvaikutuksettomuus, jotta suunnitelman luonne ja ohjausvaikutus mm. oikeusvaikutteisiin kaavoihin nähden olisi kaikille osallisille selkeä.

Rakennesuunnitelman 2040 + aineistossa annetaan kuva, että Pirkanmaan voimassa oleva maakuntakaava, kuntien kaavat ja rakennesuunnitelmaluonnos olisivat linjassa keskenään. Hyvä olisi kirjata, miltä osin luonnoksessa ja voimassa olevassa oikeusvaikutteisessa maakuntakaavassa on eroavaisuuksia. Eroavuuksia löytyy mm. keskusta-alueissa, kasvun alueessa ja elinkeinoelämän alueissa. Ko. alueiden tuleva maankäyttö määritellään

oikeusvaikutteisten kaavaprosessien kautta, ja tämä vaikuttaa mm. suunniteltuun aikajänteeseen. Samoin hyvä olisi kirjata ja tuoda esiin, miltä osin rakennesuunnitelmaluonnos 2040+ eroaa Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmasta 2040, jotta paremmin pystyttäisiin arvioimaan tavoiteltua muutosta suhteessa aiempaan sekä myös arvioimaan mitä vaikutuksia nyt laadittavalla rakennesuunnitelmalla on.

Vaikutusten arviointi

Suunnitelman vaikutusten arviointi on laadittu SOVA-laissa kuvattua kokonaisuutta teematasolla mukailleen. ELY-keskus kiittää siitä, että suunnitelman vaikutuksia on haluttu arvioida kattavammin kuin lain asettama minimi edellyttää. Arviointi on kuitenkin pitkälti kohdistettu suunnitelmalle asetettuihin tavoitteisiin tehdyn ratkaisun sijaan. ELY-keskus katsoo, että vaikutusten arvioinnissa olisi ollut potentiaalia tarkastella laajemmin vaikutuksia sekä tuoda esiin sen taustalla punnittuja vaihtoehtoja, valintoja ja näiden perusteluja. Myös riskejä olisi hyvä kuvata. Vaikutusten arvioinnin peruslähtökohta on kuvata lopullisen ratkaisun lisäksi sitä, millaista harkintaa suunnitteluprosessin aikana on käytetty ja millä tavalla havaitut vaikutukset muuttivat lopullisena ratkaisuna esitettyä suunnitelmaa. Perustelujen auki kirjaaminen olisi tärkeää myös osallisten tiedoksisaannin kannalta.

Kasvu ja asuntotuotanto.

Väestösuunnite rakennesuunnitelmassa nojaa oletamaan, että syntyvyys ja muuttoliike kasvavat enemmän kuin tilastokeskuksen väestöennusteessa. Kasvun heikentymisestä ei ole tehty vastaavia spekulatioita tai jos on, niin niitä ei ole aineistossa avattu. Aineistossa olisi hyvä tuoda esiin väestökohorteissa tunnistettuja ilmiöitä, jotta niihin voitaisiin reagoida kaupunkikehittämisessä ja asuntopolitiikassa. Sosiaalisen kestävyuden painottaminen tavoitteissa on hyvä lähtökohta.

Rakennesuunnitelmaluonnokseen on osoitettu merkittävä kasvun vyöhyke, jonka sisään väestönkasvusta 80 % tulisi suunnitella. Vyöhykkeessä on riskinä, että kasvu kohdentuu helpoimmille alueille vyöhykkeellä, jossa on tilaa, eikä sinne missä kasvua tai kohdentamista eniten tarvittaisiin, jotta esim. keskusta-alueet, kehitettävät vanhat alueet ja merkittävimmät joukkoliikennereitit ja -asemat voisivat parhaiten kehittyä. Kuntiin ja kuntien osiin kohdennettuja numeroita väestökasvun suuntaamisesta ja ajoittamisesta olisi avoimuuden vuoksi hyvä avata edellisen rakennesuunnitelman tapaan raportissa.

Osassa kuntia on suunnitelmissa ja yleiskaavoituksen alla suuresti ylimitoitettuja suunnitelmia suhteessa väestöennusteeseen. Todennäköistä on, että kaikki suunnitelmat eivät tule toteutumaan. Tarvitaan selkeää priorisointia ja aikataulutusta. RASU 2040 + luonnoksen asumisen kasvulle osoitetuista alueista osa sijoittuu maakuntakaavasta poikkeaville sijainnille. Nämä olisi hyvä osoittaa

”tutkittaviksi alueiksi” kuten elinkeinoelämän alueiden osalta suunnitelmassa on tehty.

ELY-keskus kiittää siitä, että suunnitelmassa on tunnistettu uudistettavat ja monipuolistettavat vanhat asuinalueet. Tämä tukee asuntopolitiikkaa ja MAL-työskentelyä sekä ehkäisee segregatiota. Segregaation ehkäisyssä myös asuntotyyppijakaumaa olisi hyvä suunnata – esim. vähentäen pienten asuntojen keskittymistä tietyille alueille.

Asuinympäristön laatuun ja asuntotyyppijakauman monipuoliseen suuntaamiseen olisi hyvä myös kiinnittää erityistä huomioita osana elinvoimaista, kestävästä, muuntojoustavaa ja houkuttelevaa kaupunkiseutua. Asumisen ympäristön viihtyisyys ja kauneus synnyttävät tavoiteltua lumoavaa arkea ja tämä tulisi olla rakennesuunnitelmassakin tavoitteena. Tässä on tärkeää huomioida identiteetti- ja kulttuuriympäristökysymykset sekä myös melu-, tärinä ja ilmanlaatukysymykset, jotka tiivistyväällä kaupunkiseudulla ovat erityisenä haasteena.

Ilmasto

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmatyö on merkittävää paitsi seudullisesti, myös monessa suhteessa valtakunnallisella tasolla: suuren, kasvavan kaupunkiseudun kysymysten käsittely ja ratkaisut ovat merkittävässä roolissa ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta. Kasvihuonekaasupäästöjen näkökulmasta liikenteen päästöt ovat olleet yksi vaikeimmin saavutettavista päästötavoitteista. Tampereen kaupunkiseutu on Pirkanmaalla avainasemassa liikenteen päästöjen suhteen, sillä seudun väestötiheys ja väestömäärä mahdollistavat tehokkaiden joukkoliikenteen ratkaisujen kehittämisen ja riittävän laadukkaiden kävelyn ja pyöräilyn edellytysten varmistamisen. Rakennesuunnitelman tavoite lisätä kestävästä liikkumisesta onkin ilmastonäkökulmasta erityisen kannatettava.

Tehdyt ylikunnalliset asumisen, liikenteen ja yritysten sijoittumisen tarkastelut saavat lausuttavana olevassa suunnitelmassa oheensa seudullisen siniviherrakenteen. ELY-keskus pitää tehtyä ratkaisua kiitettävänä ja erittäin tarpeellisenä myös muuttuvan ilmaston näkökulmasta. Suunnitteilla olevassa seudun siniviherrakentästrategiassa onkin tarpeen ottaa vahvasti huomioon ilmaston muuttuminen ja sen aiheuttamat vaikutukset vedenkierrolle ja ympäristölle.

Seudun asema vetovoimaisena ja maan voimakkaimmin kasvavien kaupunkiseutujen joukossa asettaa sille myös uniikkeja haasteita ratkottavaksi liittyen kasvun ja elinympäristön laadullisten kysymysten yhteensovittamiseen. ELY-keskus kiittää rakennesuunnitelmalle asetettua tavoitteistoa kokonaisvaltaisesta tarkasteluotteesta, missä myös ilmastonmuutoksen tuomat haasteet on eri näkökulmista otettu huomioon.

Rakennesuunnitelmassa ympäristön merkitys näyttäytyy pitkälti ihmisten asuinympäristöön liittyvänä kysymyksenä. ELY-keskus katsoo, että hyvän elinympäristön turvaaminen tulisi nostaa tavoitteistoon asuinympäristöjen rinnalle ja tätä kautta kiteyttää, että laadukkaalla suunnittelulla turvataan myös luonnon, vesistöjen ja lajien selviytymisen edellytykset. Juuri näistä rakentuu myös ihmisille hyvä asuinympäristö ja ”lumoava arki”. Myös kulttuuriympäristön huomioimisella on tässä roolinsa.

Viherrakenne, luonto ja haavoittuvuus- ja riskitarkastelu

ELY-keskus pitää hyvänä seudullisen viherrakenteen ottamista mukaan rakennesuunnitelmaan. Seudullisen viherrakenteen on tarkoitus turvata mm. seudun ekologisia arvoja. Luonnonarvojen yhteensovittaminen yhdyskuntarakenteen kasvun kanssa voi kuitenkin olla haastavaa.

Rakennesuunnitelman selostuksessa on kirjoitettu paljon ilmastonmuutoksesta ja siihen reagoimisesta. Vähemmälle huomiolle on jäänyt luontokato ja luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta. Suomen luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta on heikkenevä. Suomen luontotyypeistä lähes puolet ja lajeista 12 prosenttia ovat uhanalaisia. Viherverkostosuunnittelulla voidaan pyrkiä vaikuttamaan luontokatoon, sillä rakentaminen voi pirstoa luonnonympäristöjä entistä pienemmiksi. Toimivat viheryhteydet ja laajat luontoalueet edistävät luonnon monimuotoisuutta ja ehkäisevät luontokatoa. Rakennesuunnitelmassa tulisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan pohtia tarkemmin uusien asuinalueiden ja viherverkoston yhteensovittamista.

Rakennesuunnitelmaan on esimerkiksi paikoin merkitty uusia/merkittävästi kehitettäviä asuinalueita ihan Natura 2000 -alueiden viereen. Huonosti suunnattu rakentaminen luontoalueiden viereen voi pahimmillaan heikentää Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja.

Vesienhoidon tavoitteena on saavuttaa pinta- ja pohjavesien vähintään hyvä ekologinen tila ja estää tilan heikkeneminen. Vesien tilaan vaikuttavat pääasiassa ravinnekuormituksesta aiheutuva rehevöityminen sekä vesistöjen rakennetta ja virtaamia muuttava vesistö- ja rantarakentaminen. Rakennesuunnitelmassa mainituissa siniviherverkon kehittämisessä, rantojen virkistyskäytön edistämisessä ja siniyhteyksien luomisessa on myöhemmissä suunnitteluvaiheissa hyvä arvioida hankkeiden vaikutus vesien tilaan ja ottaa vesien tilatavoitteet huomioon, myös hulevesien hallintaan on hyvä kiinnittää huomioita. ELY-keskus kiittää, että ekologisen kestävyuden huomiointi seudun kehittämisessä on otettu suunnitelmassa vahvasti esiin. Myös vesistöjen hyvän tilan edistäminen ja siitä huolehtiminen kuuluu ekologisen kestävyuden alle.

ELY-keskus pitää erinomaisena lähtökohtana tarkastelua, jossa viherrakenne on yhdistetty yhdyskuntarakenteen kokonaisuuteen erillisen käsittelyn sijaan. Siniviherrakenteen pohjana on käytetty metsäekologiaan pohjautuvaa tarkastelua, jolloin sillä on tutkimukseen perustuva tietopohja. Viherrakenteen turvaamisen näkökulmasta suunnitelman esitystapa on kuitenkin puutteellinen.

Rakennesuunnitelmassa on nostettu esiin harjujakso. ELY-keskus pitää hyvänä harjun tunnistamista ja sen erilaisten maisemallisten, historiallisten, kulttuuristen ja ekologisten merkitysten tunnettuuden lisäämistä. Samaisella harjujaksolla sijaitsevat myös Tampereen merkittävimmät pohjavesivarannot. Pohjavesien huomioiminen on hyvä noteerata rakennesuunnitelmassa vähintään raportin yhteydessä.

Harjujakso on esitetty kartalla vihreällä viivamaisella merkinnällä, mutta selostuksen mukaan se ei ole osa viherrakennetta. Jos harjujakson merkintä ei perustu ekologiseen viherrakenteeseen, on merkintätapa vihreän määrän ja laadun suhteen harhaanjohtava. ELY-keskus pitäisi selkeämpänä, jos harjujaksoa kuvattaisiin eri värillä tai vaihtoehtoisesti siitä korostettaisiin ne paikat, jotka toimivat osana viherrakennetta.

Tulevaisuuden ilmasto-olosuhteet edellyttävät kaupunkiseuduilta erityistä vehreyttä ja vedenkierron hallintaa. Tehty viherrakenneselvitys olisi tarpeen päivittää tarkastellen oleva tilanne verraten sitä tulevaisuuden olosuhteiden edellyttämiin viherpinta-aloihin ja yhteystarpeisiin. Jatkossa tulisikin pyrkiä muodostamaan seudun yhteinen tahtotila ja määrittely viherrakenteen määrälle ja laadulle ja turvata näin riittävän viherpinta-alan säilyminen ja myös suunnitelman tavoitteena olevan *Vehreän metropolimme 2040* toteutuminen.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta jatkosuunnittelussa tiedolliseksi pohjaksi tarvittaisiin seudullista haavoittuvuus- ja riskitarkastelua. Erityisen tärkeää olisi tunnistaa viherrakenteen haavoittuvuudet sekä kuivuus- ja tulvariskien kohdentuminen. Haavoittuvuustarkastelu tuottaisi tietoa myös MAL-sopimusten toimeenpanossa mm. asuntotuotannon ja liikenteen ilmastonmuutokseen sopeutumistoimien toteutumiseksi.

Kiertotalous

Keskeisiksi tarpeiksi kiertotalouden edistämisen näkökulmasta on havaittu Rasu 2040 + suunnitelmassa rakentamisessa muodostuvien maamassojen hallinnan tarve sekä uusiutuvien rakennusmateriaalien käytön edistäminen rakentamisessa. Maamassojen ja purkumassojen hallinnan osalta olisi tarve kehittää erityisesti kuntien välistä ja jopa laajempaa koordinaointia.

Täydennysrakentamisessa olisi hyvä kiinnittää huomioita siihen, että uudet rakennukset soveltuisivat moniin käyttötarkoituksiin ja että niiden rakenteet olisivat sellaisia, että ne mahdollistaisivat tarvittaessa myös materiaalien uusiokäytön tulevaisuudessa.

Elinkeinot

ELY-keskus näkee, että elinkeinoelämän alueiden pitkäjänteisessä suunnittelussa Tampereen kaupunkiseudun ja lähialueiden yhteistyö ja rajattomuus on tärkeää ja välttämätöntä. Kasvun tulee olla kestävä ja kuntarajatonta.

Tavoitteena suunnitelmassa kirjattu kansainvälisyyden kasvattaminen on hyvä ja kannatettava ; tässä elinkeinoalueiden ja asumisen houkuttelevuus ja pitkäjänteinen suunnittelu on keino. Erityisesti tulee kiinnittää huomioita saavutettavuuteen; tässä keskeisessä roolissa on liikennejärjestelmän osana myös lentokenttä ja kansainväliset lentoyhteydet maailmalle.

Elinkeinoalueiden tilavarausten suhteen käsillä oleva rakennesuunnitelman päivitys ei juuri tuo uusia tarkasteltavia varauksia, ja useat aiemmissa suunnitelmissa esitetyt alueet ovat jo saaneet lainvoiman oikeusvaikutteisilla kaavatasoilla. ELY-keskus pitää hyvänä, että elinkeinoelämän suurteollisuuden alueet on huomioitu ja tehty selvitys rakennesuunnitelmaan tueksi. Teemaa ja suunnittelua on tarpeellista jatkaa. Suurteollisuuden tilaa vievät ratkaisut pohjautuvat tarkastelun tuloksiin.

Yhdyskuntarakenteen sisäisessä kehityksessä on havaittavissa, että palveluita ja harrastuksia on siirtymässä vanhoille teollisuusalueille, jolloin teollisuustonttien ja -kiinteistöjen määrä näillä vähenee ja alueet muuttavat luonnettaan. Tämän kehityksen tasapainoisuuteen olisi hyvä kiinnittää huomioita.

Tapahtumatuotanto on osa Tampereen kaupunkiseudun näkyvää yritystoimintaa (suunnitelmassa elämystalous). Sen kestävyys on kiinnitettävä erityistä huomioita, ja tapahtumien saavutettavuus on oleellinen osa kestävyyttä. Joukkoliikennesuunnittelu tulisi mieltää elimelliseksi osaksi tapahtumien tuotantoa. Suunnitelmassa tunnistetaan jo hyvin seudun asukkaiden 'arkitarjonnan' hyvä suunnittelun tukevan myös matkailua ja toisinpäin.

Turvallisuusympäristön muutoksiin vastaaminen voidaan fiksusti kytkeä tukemaan myös ns. normaalitilanteen tarpeita – tähän tarvitaan seutasoisia priorisointeja ja toimenpiteitä. Huoltovarmuus- ja turvallisuuspanostusten vaikutukset arkeen voivat olla laajemminkin myönteisiä, vrt. tiestön ja siltojen kunto. Turvallisuusklusteri on alueella jo nyt vahva ja yhteistoiminta hyvää. Tähän tulee myös kiinnittää erityistä huomioita.

Työpaikkakeskittymien liikenteellinen saavutettavuus tulisi ulottaa myös elinkeinoelämän kannalta merkityksellisiin keskittymiin ja sijoittumisalueisiin. Kestävä arki toteutuu joukkoliikenteen saavutettavuudella, mutta myös kevyen liikenteen verkoston kytkennällä elinkeinoelämän sijoittumiseen. Tämä laventaa myös saavutettavaa osaajapoolia. Tilaa vievät ja ympäristöhäiriötä aiheuttavat toiminnot ovat tässä suhteessa erityisen haasteellisia.

Oikea-aikaisten palveluiden tarjoamisessa on kaikilla julkisyhteistöillä roolinsa. Suunnittelu ja infrarakentaminen on pitkäjänteisyydessään ja hitaudessaan merkittävä haaste yhä nopeammissa toimintaympäristön muutoksissa. Samalla tulisi tarjota sijoittuville ja jo täällä sijaitseville

yrittäjille ennakoitavissa olevaa näkymää hyvään kehitykseen. Fiksut valinnat ovat seudun yhteisiä ja vain sillä Tampereen kaupunkiseutu pärjää kilpailussa sekä osajista että yrityksistä. Nämä puolestaan luovat uutta hyvää ja mahdollisuuksia pitää huolta kestävästä kasvusta, koko osaamisketjun terveydestä, hyvästä ympäristöstä, toimintojen monipuolisuudesta ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Nämä puolestaan luovat hyvän kierrettä, joka palautuu takaisin yritysten toimintaedellytyksinä.

Rakennesuunnitelman 2040 + jatkotyöstössä olisi hyvä kiinnittää huomiota yllä esiin tuotujen teemojen lisäksi toimistorakentamisen edistämiseen sekä energiamurroksen ja huoltovarmuuden huomioimiseen.

Liikennejärjestelmän kehittäminen

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman ja etenkin sen mukanaan tuoman eri tahojen yhteistyön merkitys Tampereen kaupunkiseudun liikennejärjestelmän kehittämisessä on ensiarvoisen tärkeää. Liikenteen osalta rakennesuunnitelma 2040+ luonnoksessa on selkeänä teemana kestävä liikuminen edistäminen, mikä onkin tärkeä tavoite kasvavalla kaupunkiseudulla. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen kannalta tärkeää on tiivistyvä rakenne ja panostaminen yhteyksiin. Joukkoliikenteen edistäminen liittyy erityisesti seudun kasvuun, jossa suurin osa kasvusta pyritään toteuttamaan hyvien joukkoliikenneyhteyksien varteen tiivistäen.

Liikennejärjestelmäkokonaisuuden kannalta on tärkeää, että myös autoliikenteen turvallisuus ja toimivuus varmistetaan, erityisesti vilkkailla väylillä. Kun keskustoissa kehitetään olosuhteita kestävä liikuminen kannalta, saattaa se aiheuttaa autoliikenteen siirtymistä pääväylille. Yhtenä tavoitteena on myös henkilöautolla tehtävien matkojen vähentäminen. Tavoitteen toteutuminen saattaa tarkoittaa myös erilaisia rajoituksia, pysäköinnin hinnoittelua ja mahdollisia tienkäyttömaksuja. Näitä toimia ei kuitenkaan ole juuri tuotu esiin rakennesuunnitelman toimenpiteissä.

Liikenteen päästövähennys on tärkeä tavoite ja sitä tukee kestävä liikuminen edistäminen. Tärkeä liikenteen päästöjen vähentämistapa on myös siirtyminen fossiilivapaisiin käyttövoimiin. Liikenteen sähköistämisen mahdollisuuksia tulisi toimenpiteissä ottaa nykyistä selvemmin esiin sekä henkilöautojen että raskaan liikenteen osalta.

Raideliikenteen kehittäminen on tärkeänä asiana joukkoliikenteen kehittämisessä. Tässä onkin Tampereen seudulla mahdollisuuksia, mutta liikennemuotojen erilaiset palvelutarpeet tulee tunnistaa. Liityntäpysäköinti ja asemansuutujen kehittäminen on osa raideliikenteen kehittämistä. Liityntäpysäköinnillä voidaan vaikuttaa erityisesti keskustahakuisen autoliikenteeseen ruuhka-aikoina.

Tieyhteyksien kehittämisessä erityisesti liikenneturvallisuuden parantaminen pitäisi ottaa tavoitteeksi. Viilkailla maanteilla ajosuuntien erottaminen on tehokas toimenpide vakavien onnettomuuksien vähentämisessä. Tampereen seudulla on paljon valtakunnallisesti tärkeitä tieosuuksia, joissa on turvallisuus- ja toimivuusongelmia. Liikennejärjestelmäinvestointien toteutuksen edistämässä MAL-sopimus on tärkeä väline. Valtakunnallisesti merkittävät hankkeet etenevät myös Liikenne 12 suunnitelmaan liittyvän investointiohjelman kautta.

Rakennesuunnitelmaluonnoksessa on tunnistettu pääosin hyvin kehitettävät tieyhteydet. Päätieverkolla on edelleen merkittäviä valtakunnallisenkin liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen vaikuttavia, mutta myös alueidenkäytön ja liikennejärjestelmän kehittämistä rajoittavia puutteita, erityisesti pääväylillä eli vt 3, vt 9 ja vt 12. Rakennesuunnitelman kehitettävistä tieyhteyksistä Nokiolla valtatieltä 12 Nokianvirran yli Harjuniityn kautta maantielle 3001 valtatie 11 tuntumaan johtavaa yhteyttä eikä Kangasalla valtateiden 12 ja 9 välistä tieyhteyttä voi perustella yleisen liikenteen tarpeella, joten ne eivät ole lähtökohtaisesti valtion maantieverkkoa.

Alueidenkäytön kehittämisessä tulee tunnistaa maantieverkon kehittämistarpeiden tuomat reunaehdot uusien alueiden kehittämisessä ja niiden ajoittamisessa. Pirkanmaan ELY-keskuksen L-vastuualue pitää kolmen kunnan alueelle sijoittuvan Kolmenkulman yritysalueen kehittämistä olemassa olevan tie- ja katuverkon ja saavutettavuuden kannalta hyvänä. Useat muut rakennesuunnitelman teollisuuden ja työpaikkatoimintojen alueiden synnyttämä liikenteen kasvu saattaa edellyttää mittavia liikenneverkon kehittämistarpeita, näitä alueita ovat mm. uuden valtatie 3 ympäristö Lempäälässä ja Pirkkalassa, valtatiehen 9 tukeutuva Tarastenjärven alue sekä Tampereen 2-kehätien ympäristössä Saarenmaan alue. Lisäksi nykyisestä rakenteesta irralliset alueet valtateiden 9, 11 ja 12 varsilla saattavat edellyttää seudun kuntien yhdessä sopimaa toteuttamisen ajoitusta sekä myös huomattavia liikennejärjestelyjä. Näiden rakenteesta irrallisten alueiden kytkeminen seudun joukkoliikennejärjestelmään sekä kävely ja pyöräilyverkkoon saattaa olla hankalaa.

Pirkanmaan ELY-keskuksen L-vastuualue tuo vielä esiin ekologisten ja virkistysverkostojen kehittämisen haasteet vilkkaiden ja leveiden liikenneväylien ympäristöissä.

Seuranta

Rakennesuunnitelman 2040+ toteutumisen seuranta kehitetään "Seutudigi – laadukasta ja tehokasta seutusuunnittelua tietomallipohjaisella seurannalla" -hankkeessa. Hankkeessa rakennetaan paikkatietopohjainen seurantajärjestelmä, jonka avulla yhdyskuntarakennetta koskevien tavoitteiden seuranta onnistuu

visuaalisesti ja mahdollisimman automatisoidusti. Hankkeessa on hyödynnetty kansallista kaupunkiseutusuunnitelman tietomallityötä (Ympäristöministeriö, 2022). Seurantajärjestelmätöyön yhteydessä on tunnistettu laaja joukko mahdollisia seurantamittareita, joista ensimmäisessä vaiheessa julkaistaan kaavoituksen ja asuntotuotannon sijoittumiseen ja laatuun sekä elinkeinoalueisiin liittyviä mittareita.

Myös MAL-sopimuksen vuosi- ja kausiraportointi on osa rakennesuunnitelman seurantaa. Sopimuksella edistetään rakennesuunnitelman ratkaisuja yhdessä valtion kanssa.

ELY-keskus kiittää seurantajärjestelmän suunnittelusta ja rakentamisesta. Myös MAL4 sopimuksessa on sovittu seurantajärjestelmän kehittämisestä. Erialaisten mittareiden lisäksi on seurannan osana kuitenkin tärkeää myös tarkastella sanallisesti laadullisten tavoitteiden toteutumista sekä tavoitteiden eteen tehtyjä toimenpiteitä.

Lausuntopyynnössä on erityisesti pyydetty vastaamaan oman organisaation näkökulmasta kysymyksiin:

1. Miten kokonaisuus tukee kaupunkiseudun kilpailukykyä ja elinvoimaa?

Rakennesuunnitelman laatiminen edistää ylikunnallista ja eri tahojen välistä suunnittelu yhteistyötä toimien hyvänä alustana keskustelulle ja koordinoinnille. Rakennesuunnitelma tutkii alueidenkäytön ja liikennejärjestelmän kokonaisvaltaista toiminnallisuutta ja tukee näiden osalta suunnittelu yhteistyötä sekä kuntien omaa tavoitteenasettelua. Myös toimivalla viherrakenteella on kaupunkiseudun kilpailukyvyyn osalta roolinsa, mikä on tunnistettu rakennesuunnitelmassa hyvin.

Rakennesuunnitelma edistää yhdyskuntarakenteen tiivistymistä sekä samalla varmistaa tulevaisuuden tilatarpeet ja kasvun suunnat. Tämä monipuolisuus voi aiheuttaa myös haasteita, jos suunnitteluun ei liity riittävää priorisointia. Näitä haasteita on hyvä huomioida rakennesuunnitelman viimeistelyssä ja priorisointityössä sekä jatkosuunnittelussa oikeusvaikutuksellisen kaavoituksen yhteydessä.

2. Miten kokonaisuus tukee kolmea kestävyttä, taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys?

Rakennesuunnitelman laadinnassa on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tunnistettu oleellimmat globaalit ja paikalliset ilmiöt ja sen pohjalta valittu tarkastelun painopisteet hyvin. Painopisteiden huomioiminen alkuvaiheessa ja yleisen mittakaavan suunnittelussa luo edellytykset laadukkaalle teemojen yhteensovittamiselle läpi suunnitteluketjun.

Viherrakenteen merkityksen tunnistaminen ja esittäminen rakennesuunnitelmassa uutena verkostokokonaisuutena tukee hyvin

rakennesuunnitelman kolmea kestävyysteemaa. Tiivistyvässä yhdyskuntarakenteessa on tärkeää tunnistaa viherrakenteen riittävyys sekä ekologisesta että elämänlaadullisesta näkökulmasta. Näin muodostetaan myös selkeät reunaehdot yhdyskuntarakenteen tiivistämiselle ja kasvulle. Teeman tuominen symbolisesti rakennesuunnitelmakartalle toimii hyvänä viestinä kuntien suunnitteluun.

ELY-keskus näkee sosiaalisen kestävyuden teeman niin ikään tärkeänä ja tarkoituksenmukaisena painopisteenä. Kehitettävien vanhojen alueiden tunnistaminen on tarkoituksenmukaista ja siihen on tarpeen kiinnittää myös rakennesuunnitelman toteutumisen seurannassa erityistä huomiota. ELY-keskus kiinnittää huomiota ilmiönä myös pienten asuntojen osuuteen ja keskittymiseen.

Kestävyuden osalta riskinä voi olla rakennesuunnitelman ylimitoitus tavoitevuoteen nähden. Taustalla on väestösuunnite, joka nojaa positiiviseen olettamaan. Riskinä on ilmastonmuutoksenkin kannalta kielteinen yhdyskuntarakenteen hajautuminen sekä liikennejärjestelmän toteutuminen ajateltua tehottomampana. ELY-keskus näkee, että taloudelliset riskit kytkeytyvät mitoitukseen ja hankkeiden ajoittamiseen sekä toisaalta ilmastonmuutoksen ja globaalin epävarmuuden vuoksi myös haavoittuvaisuuteen.

Rakennesuunnitelman päivityksen painopisteet

3. Miten päivityksen painopisteet - vehreys, asuinalueiden eriytymisen ehkäisy, kestävä liikkuminen ja elinkeinojen kehittyminen – vaikuttavat seudun tulevaisuuteen?

ELY-keskus näkee, että valitut painopisteet ovat ajankohtaisia ja seudun tulevaisuuden kannalta oleellisia. Valitut painopisteet ovat seudun keskeisiä vetovoimatekijöitä, tukevat hyvää suunnittelua ja ovat edellytyksiä tavoitellun kasvun kestäväälle toteutumiselle. Maankäyttö- ja rakennuslain 5 § listaa teemat, joita alueidenkäytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää. Rakennesuunnitelman 2040 + valitut painopisteet edistävät osaltaan useaa näistä teemoista. Vastaavasti painopisteissä on samansuuntaisuutta valtioneuvoston 2017 linjaamien valtakunnallisten alueidenkäytön tavoitteiden kanssa.

Alueidenkäytön suunnitteluratkaisut päätetään oikeusvaikutteisissa kaavoissa, joiden osana on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen vuorovaikutteisuus ja vaikutusten arviointi. Rakennesuunnitelmatyön yhteydessä laaditut selvitykset voivat kuitenkin osaltaan tukea kuntien kaavoitustyötä, ja rakennesuunnitelmatyö nostaa esille ilmiöitä, joihin myös kaavoituksen on tarpeen reagoida. Kaavoituksella ja muulla kuntien suunnittelulla (mm. asuntopolitiikka ja elinkeinotyö) on merkitystä vaikuttavuuden kannalta.

Toimeenpano

4. Miten Rakennesuunnitelman 2040+ toimeenpanoa tulisi priorisoida?

Tiivistämistavoitteet ja mitoitus alueittain ja niiden priorisointi olisi hyvä osoittaa suunnitelmassa. Priorisointi tukisi MAL-työtä. Priorisointia olisi hyvä tehdä myös suhteessa nykyiseen väyläverkkoon ja toimivuuteen sekä osoittaa kasvua erityisesti infrarakentamisen tarkoituksenmukaisen rakentamisen ehdoilla. Kasvun kohdentamisessa joukkoliikenne tulisi olla keskiössä. Myös suunnitelmaan osoitettujen uudistettavien vanhojen alueiden priorisointi, ajoitus ja mitoitus, olisi hyvä kohdentaa suunnitelmassa. Seudulla on tällä hetkellä pulaa elinkeinoelämän alueista ja tonteista ja tässä priorisointi olisi tarpeellista.

5. Miten Rakennesuunnitelma 2040+ huomioidaan kuntanne/organisaationne toiminnassa/suunnittelussa?

Valtio vastaa ja tunnistaa tarpeet väyläinfran kehittämisestä. Liikennejärjestelmäsuunnittelu on yhteistä kaikkien toimijoiden kanssa.

Lausunto on käsitelty Pirkanmaan ELY-keskuksessa, Elinkeinot, työvoima ja osaaminen (E) vastuualueella, Liikenne ja infrastruktuuri (L) vastuualueella sekä Ympäristö ja luonnonvarat (Y) vastuualueella. Lausunnon on esitellyt rakennettu ympäristö yksikön päällikkö Pauliina Pelkonen ja ratkaissut ylijohtaja Juha Sammallahti.

JAKELU

Tampereen kaupunkiseutu

Tampereen kaupunki

Ylöjärven kaupunki

Lempäälän kunta

Pirkkalan kunta

Kangasalan kaupunki

Vesilahden kunta

Oriveden kaupunki

Nokian kaupunki

Pirkanmaan liitto

Pirkanmaan maakuntamuseo

Väylävirasto

Ympäristöministeriö

Tämä asiakirja PIRELY/6179/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PIRELY/6179/2023 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Sammallahti Juha 29.08.2023 10:35

Esittelijä Pelkonen Pauliina 29.08.2023 10:16

Tampereen kaupunkiseutu
kirjaamo@tampereseutu.fi

Päiväys/Datum
28.08.2023
Dnro/Dnr
TRAFICOM/341878/04.04.08.04/2023
Viite/Referens
lausuntopyyntöne 6.6.2023

Liikenne- ja viestintävirasto lausunto Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ -luonnoksesta

Tampereen kaupunkiseutu on pyytänyt lausuntoa Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ -luonnoksesta. Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua ja haluaa tuoda esiin seuraavat huomiot, joihin kaupunkiseutu on pyytänyt lausunnossa kiinnittämään erityisesti huomiota.

1. Miten kokonaisuus tukee kaupunkiseudun kilpailukykyä ja elinvoimaa?

Liikenne- ja viestintävirasto pitää erittäin hyvänä kaupunkiseudulla jo vuosia vallinneesta käytännöstä laatia seudulle yhteistyössä seudun kuntien kanssa yhteinen rakennesuunnitelma.

Rakennesuunnitelmassa käsitellään monipuolisesti kaupunkiseutuun liittyviä toiminnallisuuksia. Kaupunkiseudun yhteinen näkemys alueen tulevaisuuden suunnasta ja kehittämistarpeista on tärkeää kaupunkiseudun kilpailukyvyille ja elinvoimaisuudelle. Tahtotilan konkretisoiminen rakennesuunnitelmassa ohjaa alueella toimivia toivottuihin sijainteihin ja painotuksiin.

Rakennesuunnitelmassa kaupunkiseudun toiminnallinen alue näyttäytyy yhtenäisenä sekä kokonaisuuden kannalta loogisena. Se pohjaa vahvasti aiempien strategioiden ja suunnitelmien tavoin kasvun keskittäminen tiiviiseen rakenteeseen ja keskustojen kehittämiseen, mikä luo hyvän pohjan kestävään liikkumiseen perustuvan liikennejärjestelmän kehittämiseksi.

2. Miten kokonaisuus tukee kolmea kestävyttä, taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys?

Rakennesuunnitelmaan 2040+ tuodut uudet painotukset ja rakennesuunnitelman tavoitteet ovat kannatettavia ja täydentävät kokonaisuuden kannalta hyvin kaupunkiseudun kehittymistä. Kahdeksasta tavoitteesta "Lisäämme vetovoimaista vehreyttä" ja "huomioimme energiamurroksen" - tavoitteiden toteutumisen arvioinnin näkökulmasta suunnitelma kaipa vielä konkretisoimista ja siinä onkin mainittu, että näiden eteenpäin viemiseksi laaditaan sini-viherstrategia ja energian seudullinen tilannekuva.

Joukkoliikenteen ja kestävä liikumisen ratkaisut linkittyvät kaikkien kolmen rakennesuunnitelmassa käsitellyn teeman alle (arki, rakenne sekä elinkeinot ja yhteydet). Osaltaan tällainen lähestymistapa korostaa liikennejärjestelmän merkitystä, mutta toisaalta hankaloittaa kehityksen suunnan, tavoitetilan ja

priorisointien tunnistamista suunnitelmasta.

Liikenne- ja viestintävirasto tuokin esiin, että seudun liikennejärjestelmän kehityksen periaatteet ja ajalliset priorisoinnit voisi vielä selkeämmin koota rakennesuunnitelmassa yhteen, jolloin yhteinen tavoitetila ja ohjausvaikutus kuntien suuntaan selkeytyy.

3. Miten päivityksen painopisteet - vehreys, asuinalueiden eriytymisen ehkäisy, kestävä liikkuminen ja elinkeinojen kehittyminen - vaikuttavat seudun tulevaisuuteen?

Liikenne- ja viestintävirasto pitää hyvänä, että kestävä liikkuminen on yksi päivityksen painopisteistä. Kestävään liikkumisen panostukset edesauttavat seudun kasvatavoitteiden toteutumista seudun tiivistymisessä sisäänpäin. Vehreys-painopisteellä kehitetään aktiivisen liikkumisen ympäristöjä ja viihtyisyyttä. On myös hyvä, että kaupunkiseudulta on pyritty löytämään alueita, jonne runsaasti liikennettä ja etenkin raskasta liikennettä aiheuttavat toiminnot, kuten teollisuus ja logistiikka-alueet, voivat sijoittua. Huomiona liikenne- ja viestintävirasto kuitenkin nostaa esiin, että rakennesuunnitelmassa esitetyt tutkittavat teollisuuden ja työpaikkatoimintojen alueet ovat laajoja, eivätkä näyttäisi sijoittuvan kestäväen liikkumisen järjestelmän kylkeen. Näiden alueiden tarkemmassa suunnittelussa ja priorisoinnissa tulisi huomioida ja mahdollistaa työvoiman liikkuminen alueille sujuvasti myös kestävin kulkutavoin. Rakennesuunnitelman kestävyystavoitteiden mukaisesti tulisi huolehtia työpaikkakeskittymien liikenteellisestä saavutettavuudesta.

4. Miten Rakennesuunnitelman 2040+ toimeenpanoa tulisi priorisoida?

Rakennesuunnitelman materiaaleissa on tuotu hyvin esiin erilaiset mittakaavat kasvun kaavassa, jonka mukaan kuntien, rakennesuunnitelman ja tilastokeskuksen väestöennusteissa on merkittäviä eroja. Liikenne- ja viestintävirasto toteaa, että nämä erilaiset skenaarit on hyvä ottaa huomioon rakennesuunnitelman edetessä toimenpideohjelmiksi. Rakennesuunnitelmassa esitettyä vuotuista kasvatavoitetta, noin 4 200 asukasta vuodessa on pidetty työssä lähtökohtana asuntotuotannon, joukkoliikennejärjestelmän kehittämisen ja valtion kanssa tehtävän yhteistyön tarkastelemiselle. Jatkossa on hyvä seurata ja tarkastella väestönkasvun kehittymistä suhteessa suunnitelman toteuttamiseen. Kysynnän realistisen kasvun tulisi ohjata ajallisesti muun muassa seudun joukkoliikennejärjestelmän kehittämistä ja joukkoliikennejärjestelmässä kehitettävien suuntien priorisointia.

Voimakkaimmin liikenneverkon ja palveluiden kehityssuunnat näkyvät Elinkeinot ja yhteydet -karttaesityksessä ja sitä kuvaavissa teksteissä. Liikenneyhteyksien kehittäminen ei kuitenkaan näy teeman suosituksissa ja jatkotoimissa. Kahden muun osion kohdalla on mainittu jatkotoimina, että "toimeenpannaan raitiotien, lähijunaliikenteen ja muun joukkoliikenteen suunnitelmia" ja "kestävää liikkumista edistetään seudullisten suunnitelmien pohjalta". On huomioitava, että joukkoliikenteen tavoitetila ja priorisointi jätettiin aiemmin julkaistussa "suuntaviivoja joukkoliikenteen kehittämiseen"-selvityksessä auki eikä niihin oteta tarkemmin kantaa myöskään tässä rakennesuunnitelmassa. Rakennesuunnitelmassa sovitaan aluekehittämisen seudullisista periaatteista eri vyöhykkeillä ja liikennepoliittisista periaatteista eri vyöhykkeillä. Liikenne- ja viestintävirasto huomauttaa, että rakennesuunnitelmassa on esitetty tiettyjä toisilleen päällekkäisiä raitiotie- ja ratayhteyksiä. Näiden osalta tulisi tehdä selkeitä valintoja parhaimman

ja kustannustehokkaimman joukkoliikenneratkaisun edistämiseksi. Toisilleen päällekkäisiä joukkoliikennemalleja tulisi välttää. On siis tarvetta vielä jatkossa tarkentaa joukkoliikenteen kehittämisen prioriteetteja ajallisesti huomioiden tarkemmin taloudellisen tehokkuuden näkökulma. Joukkoliikennettä on tärkeää kehittää kokonaisuutena ja valita kustannustehokkaimpia ratkaisuja, jotta joukkoliikenteen kokonaismatkustajamääriä voidaan kasvattaa.

5. Miten Rakennesuunnitelma 2040+ huomioidaan kuntanne/organisaationne toiminnassa/suunnittelussa?

Rakennesuunnitelma 2040+ tukee liikenne- ja viestintäviraston tehtäviä alueellisessa ja valtakunnallisessa liikennejärjestelmätyössä.

Mitä muita huomioita haluatte nostaa esiin Rakennesuunnitelmasta 2040+?

Liikenne- ja viestintävirasto haluaa nostaa esiin lopuksi seuraavat vaikutusten arviointiin liittyvät seikat. Vaikutusten arviointi perustuu ulkopuolisen tekemään laadulliseen arvioon, jota on tehty iteratiivisesti suunnitteluprosessin edetessä. Arvio on raamitettu SOVA-lain 3 § mukaan. Liikenne- ja viestintävirasto nostaa esiin, ettei vaikutusten arvioinnissa ole käsitelty suunnitelman taloudellisia vaikutuksia tai niiden suuruusluokkaa, vaikka siinä on esitetty mm. joukkoliikenteen merkittäviä kehittämistoimia. Ylipäätään vaikutusten arvioinnissa jää epäselväksi vaikutusten mittakaava eli se, kuinka lähelle suunnitelman strategisilla toimilla päästään suhteessa suunnitelmalle määritettyihin tavoitteisiin ja millaisessa aikataulussa tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Vaikutusten arviointia olisi näiltä osin vielä hyvä selkeyttää suunnitelman viimeistelyvaiheessa. Opas alueellisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien vaikutusten arviointiin (Traficomin julkaisuja 3/2023) on hyödynnettävissä tarpeen mukaan.

Yhteistyöterveisin

Tuominen Asta
Verkostojohtaja

Pätynen Anna
Erityisasiantuntija

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) 28.8.2023. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.

Lausunto Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ luonnoksesta

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä on lähettänyt Pirkanmaan liittoon 6.6.2023 päivätyn lausuntopyynnön Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ luonnoksesta. Kaupunkiseudun seutuhallitus hyväksyi 31.5.2023 luonnoksen lähetettäväksi lausunnoille kaupunkiseudun kuntiin ja sidosryhmille. Sähköiset lausunnot on pyydetty toimittamaan kaupunkiseudun kirjaamoon 28.8.2023 mennessä.

Lausunnoissa on pyydetty kiinnittämään huomiota mm. rakennesuunnitelman kokonaisuuteen ja päivityksen painopisteisiin. Myös muita huomioita suunnitelmasta on mahdollista esittää.

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman tausta ja tavoitteet

Lähtökohtaisesti kaupunkiseutusuunnitelmat ovat kaupunkiseudun kuntien yhdessä laatimia ja hyväksymiä strategisia suunnitelmia kaupunkiseudun kehittämisestä.

Kaupunkiseutusuunnitelmilla tarkoitetaan kaupunkiseuduille laadittuja ei-lakisäätöisiä rakennemalleja ja -suunnitelmia, MAL-suunnitelmia, kehityskuvia sekä muita vapaamuotoisia ja lakiin perustumattomia kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitelmia. Yhteiseen suunnitteluun kannustavat erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukset, jotka valtio solmii suurimpien kaupunkiseutujen kanssa. Sopimuksissa määritellään tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet lähivuosien asuntotuotannolle sekä kestäväen yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämiseksi.

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman tehtävänä on yhteensovittaa kaupunkiseudun kuntien maankäyttöä ja liikennettä kestävää kaupungistumista tukevalla tavalla. Tampereen kaupunkiseudun laatima ensimmäinen rakennesuunnitelma 2030 valmistui vuonna 2010, ja sen pohjalta neuvoteltiin Suomen ensimmäinen MAL-pilottisopimus valtion kanssa vuosille 2011–2012. Vuonna 2014 saatiin valmiiksi rakennesuunnitelma 2040. Työn jälkeen on valmisteltu kolme MAL-sopimusta valtion kanssa jaksolle 2013–2023.

Rakennesuunnitelman päivitys (Rakennesuunnitelma 2040+) on tehty vuosien 2022–2023 aikana; työn aikataulussa on otettu huomioon syksyllä 2023 käynnistyvät MAL-sopimusneuvottelut. Lähtökohdan suunnittelutyölle antaa vuonna 2020 laadittu kaupunkiseudun rakennesuunnitelman tilannekuva, jossa arvioitiin rakennesuunnitelman 2040 toteutumista sen kahdeksan tavoitteen osalta sekä tunnistettiin kehittämistarpeita

päivitystyölle. Rakennesuunnitelman päivitys nojaa seutustrategian havaintoihin kaupunkiseudun toimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista.

Päivityksen tavoitteet muodostettiin uuden seutustrategian ”Vehreä metropolimme 2040” ja sen kolmen kärjen ”Lumoava arki, Fiksu kasvu, Maailmalle avoin” sekä voimassa olevan rakennesuunnitelman tavoitteiden pohjalta. Rakennesuunnitelman 2040 + tavoitteet kytkeytyvät ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestäväyteen, joihin tähdätään kahdeksalla tarkennetulla tavoitteella:

- yhdyskuntarakennetta eheyttämällä;
- keskustoja ja keskuksia kehittämällä;
- asuinympäristöjen laatua parantamalla;
- elinkeinoelämää ja kansainvälisyyttä vahvistamalla;
- kestävää liikkumista lisäämällä;
- seudullista palveluverkkoa suunnittelemalla;
- vetovoimaista vehreyttä lisäämällä;
- energiamurroksen huomioinnilla.

Tampereen kaupunkiseudun kunnanhallitusten tavoitevaiheen yhteiskokouksessa (10.1.2023) seutuyhteistyön tärkeimmäksi tavoitteeksi nousi kansainvälisyyden ja elinkeinoelämän vahvistaminen, mutta myös viherverkoston merkittävä rooli vehreän metropolin perustana tunnistettiin.

Rakennesuunnitelman päivitys on tarkoitus hyväksyä kaupunkiseudun kuntien valtuustoissa alkusyksyn 2023 aikana.

Väestösuunnite

Kaupunkiseudun väestösuunnite on laadittu vuonna 2020 seudun Asuntopoliittisen ohjelman yhteydessä. Rakennesuunnitelman päivityksen pohjalle valitussa väestösuunnitteessa oletetaan seudun väestön kasvavan kuntien omia kasvutavoitteita maltillisemmin mutta Tilastokeskuksen ennustetta vahvemmin. Suunnitteen mukaisesti seudun väkiluku kasvaa 71000 asukkaalla (yhteensä 480000 asukkaaseen) vuoteen 2040 mennessä, mikä vastaa keskimäärin runsasta 4000 asukasta vuodessa. Väestösuunnite on ollut perustana seudun joukkoliikenteen kehittämislle ja asuntotuotantotavoitteelle.

Rakennesuunnitelma 2040+

Rakennesuunnitelman 2040+ maankäytön strategiset valinnat on esitetty kolmen teemakartan avulla. Kartat ovat yleispiirteisiä ja niiden tarkoitus on korostaa ajankohtaisia teemoja, jotka kaipaavat erityistä huomiota:

- **Arki-kartalle** on koottu seudullisesti merkittävä keskusverkko ja joukkoliikennevyöhyke, palveluiden sijoittumisen periaatteet ja siniviherverkoston kehittäminen.
 - Keskustat ovat tärkeitä rakenteen sijainteja ja solmuja laadukkaan arjen järjestämisessä. Niihin sijoittuvat arjen ja vapaa-ajan palvelut. Keskustat kytketään toisiinsa tehokkailla, palvelevilla kestävästä liikkumisesta yhteyksillä. Keskustoissa vahvistettava vehreys sekä yhteys ympäröivään luontoon tukevat asukkaiden elämänlaatua. Joukkoliikenteellä hyvin saavutettavat ja viihtyisät keskustat vahvistavat seudun potentiaalia myös elämystalouden alustana.
 - Edeltävää rakennesuunnitelmaa on täydennetty seudullisen viherrakenteen osalta. Metsäekologisen verkoston lisäksi rakenteeseen kuuluvat virkistyksestä merkittävät ympäristöt ja luonnonsuojelualueet. Taajamassa olevia rantoja kehitetään seudulliseen virkistyskäyttöön ja vesistöjä kehitetään sinisenä yhteytenä seudun eri osien välillä.
- **Rakenne-kartalla** käsitellään joukkoliikennejärjestelmä, väestönkasvun kohdentaminen ja asuinalueiden eriytymisen ehkäisy.
 - Kasvua suunnataan rakenteen sisään, joka mahdollistaa tehokkaan ja palvelevan kestävästä liikkumisesta järjestelmän toteuttamisen. Asuntorakentamisessa tavoitellaan laatua ja monimuotoisuutta. Vanhoja asuinalueita uudistetaan ja niiden asuntokantaa monipuolistetaan, joka edistää seudun sosiaalista kestävyttä.
 - Merkittävän kasvun vyöhykkeelle kohdennetaan 80 % rakennesuunnitelman väestönkasvusta. Taajaman elinvoimaa tukevalle vyöhykkeelle ja seudun maaseutumaisiin osiin varataan laskennallisesti 20 % rakennesuunnitelman väestönkasvusta.
 - Kuntakeskuksien asemanseudut ovat joukkoliikenteen solmupisteitä, ja raitiotien laajentuminen vahvistaa maankäytön kehitystä ja intensiivistä joukkoliikennevyöhykettä.
- **Elinkeinot ja yhteydet-kartassa** tarkastellaan seudullisesti merkittävät yritysalueet, työpaikkakeskittymien painopisteet sekä kansallinen ja kansainvälinen saavutettavuus: liikenneverkko, lentokenttä ja raideyhteydet.

- Toimistorakentamisen, laadukkaiden palveluiden ja elämystalouden vahvistaminen keskustoissa sekä tonttitarjonnan varmistaminen keskustojen ulkopuolisilla yritysalueilla ovat keskeisiä maankäytön kehittämisen teemoja.
- Tulevina vuosina seudulla vastataan myös yrityksille tärkeään energiamurrokseen. Energian merkitys vihreän siirtymän ajurina, elinkeinojen kehittämisessä sekä asukkaiden arjen valinnoissa korostuu.
- Alueiden hyvä saavutettavuus on kilpailutekijä elinkeinojen kehittämisessä. Keskusten vetovoimaisuus on avaintekijä, mutta mm. työvoimaintensiivisten alueiden joukkoliikennettä tulee kehittää. Seudun satamayhteys nojaa Helsingin, Turun, Porin ja Rauman satamiin johtaviin tie- ja ratayhteyksiin. Tampere–Helsinki-ratakäytävän kehittäminen edistää seudun kansainvälistymistä ja Tampere-Pirkkalan lentokentän elinvoimaisuutta tuetaan kehittämällä valtatiekytkentöjä ja yritysalueita. Tärkeimpiä kehitettäviä väyliä ovat valtatiet 9, 3 ja 12.

Vaikutusten arviointi

Rakennesuunnitelman ratkaisujen vaikutuksia on arvioitu teemakarttakohtaisesti suhteessa rakennesuunnitelman tavoitteisiin. Vaikutusten arvioinnin kriteereihin on nostettu kestävyyden eri osatekijöitä SOVA-lain pohjalta. Suunnitteluratkaisua on peilattu seitsemään kestävyyden eri osatekijään, joita olivat: Ihmisten terveys, elinolot ja viihtyvyys; Yhdyskuntarakenne ja saavutettavuus; Ilmastonmuutos; Kasvillisuus, eliöt ja luonnon monimuotoisuus; Rakennettu ympäristö, maisema, kaupunkikuva ja kulttuuriympäristö; Luonnonvarojen hyödyntäminen sekä Maaperä, vedet ja ilma.

Maakunta-arkkitehti Djupsjöbacka ja liikennesuunnittelija Vehviläinen:

Maakuntakaava

Pirkanmaan maakuntavaltuusto hyväksyi Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 kokouksessaan 27.3.2017. Maakuntakaava tuli voimaan kuulutuksella 8.6.2017.

Pirkanmaan maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset avautuvat aluekohtaisesti Pirkanmaan liiton karttapalvelussa: <https://tieto.pirkanmaa.fi/karttapalvelu/> Maakuntakaavamääräykset ovat myös kokonaisuudessaan luettavissa nettisivulta:

<https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/hyvaksyminen>

Pirkanmaan liiton huomioita rakennesuunnitelmaluonnoksen teemakartoista:

Teemakartta Arki – palvelut, vapaa-aika ja virkistys

Teemakartassa esitetyt ”Seudullisesti merkittävien palveluiden keskustat” ovat linjassa maakuntakaavan palvelukeskittymä-merkintöjen kanssa (Keskustatoimintojen alue, Kaupallisten palvelujen alue). Rakennesuunnitelmassa on ansiokkaasti tunnistettu keskustojen merkitys monipuolisina ja laadukkaina arjen ympäristöinä, joihin nivoutuvat rakennesuunnitelmassa uutena suunnittelulementtinä esitetyt siniviherrakenteen yhteydet ja alueet. Esimerkiksi rantojen virkistyskäytön kehittämiseen tähtäävä uusi merkintä osaltaan tukee myös niitä ajatuksia, joita Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan taustaksi laadittu, keväällä 2023 valmistunut ”Suositut luontokohteet” -kyselyselvitys toi esiin. Etenkin vesistöillä ja rannoilla on merkitystä pirkanmaalaisille. Selvitysaineistoon voi tutustua sivulla: <https://www.pirkanmaa.fi/suositut-luontokohteet-selvitys-on-valmistunut/>

Teemakartta Rakenne – väestönkasvu, joukkoliikenne ja asuntotuotanto

Pirkanmaalle on laadittu vuoden 2021 aikana maakuntaohjelma- ja maakuntakaavatyön tueksi väestöennuste ja -suunnite vuoteen 2040, jossa kuvataan Pirkanmaan väestönkehitystä. Maltillisen kasvun väestöennusteessa Pirkanmaan väkiluku kasvaa 33300 asukkaalla (6,4 %) ja voimakkaan kasvun väestösuunnitteessa 73000 asukkaalla (13,9 %) vuosien 2020-2040 aikana. Voimakkaan kasvun suunnitteen mukaisesti Pirkanmaalla olisi vuonna 2040 noin 592000 asukasta. Tulevaisuuden kasvukehityksestä muodostettiin kolme vaihtoehtoista väestöskenaariota: (suur)kaupungistumisen, seutuistumisen ja hajautumisen skenaariot. Nyt laadittua Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmaa tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon, että kaupunkiseudun väestösuunnite (480000 asukasta vuonna 2040) on linjassa koko Pirkanmaata koskevan ensimmäisen skenaariovaihtoehdon kanssa, jossa voimakkaaseen väestönkasvuun pohjautuva kaupungistuminen jatkuu ja voimakas kasvu kohdistuu Tampereen ydinkaupunkiseudulle.

Maakunnallisesta liikenteen päästövähennyspotentiaalista ja potentiaalisesta siirtymästä kestäviin kulkumuotoihin merkittävän suuri osa muodostuu seudullisen joukkoliikennejärjestelmän ja joukkoliikenteen laatukäytävien ja solmukohtien maankäytön kehittämisestä. Lähijunien, raitiotien ja linja-autoliikenteen välille muodostuvan hierarkian selkeys ja hahmotettavuus ovat tärkeitä, samoin kuin lähiliikenteen laadukas kytkentä kaukoliikenteeseen. Seudullisen joukkoliikennejärjestelmän kehittämisellä on matkakettujen ja liityntäyhteyksien myötä myös merkittäviä maakunnallisia vaikutuksia, ja maakunnallisesta näkökulmasta teemakartan ratkaisut ovat hyviä ja tavoiteltavia.

Teemakartta Elinkeinot ja yhteydet – kansainvälisyys

Työpaikkojen ja palveluiden vahvistaminen keskustoissa on linjassa maakuntakaavan tavoitteiden kanssa. Rakennesuunnitelmassa esitetyt seudullisesti merkittävät kehitettävät työpakkatoimintojen alueet ovat pääosin yhdenmukaiset maakuntakaavassa osoitettujen aluevarausten kanssa. Sen sijaan kartalle osoitetut ”Tutkittavat teollisuuden ja työpaikkatoimintojen alueet” edellyttävät toteutuakseen tarkennettua selvittämistä ja arviointityötä sekä maankäytön muuttamisen osalta vaiheittaiseen etenemiseen varautumista.

Elinkeinot ja yhteydet -teemakartta on pääosiltaan yhtenevä Pirkanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden kanssa ja tukee Pirkanmaan edunvalvonnallisia kärkiteemoja. Erityisesti tie- ja ratakankkeiden osalta seudulliset ja maakunnalliset intressit ovat pitkälti yhtenevät, esimerkkeinä mainittakoon valtatie 3, 9 ja 12, läntiset satamayhteydet sekä päärata ja Tampereen henkilöratapiha. Teemakartan liikenteellisen kokonaisuuden toteuttamista vaikeuttaa merkittävästi rakennesuunnitelmassakin tunnistettu kansallinen kilpailutilanne, rahoitusvaje ja nousevat kustannukset.

Liitteet:

- Ote Pirkanmaan maakuntakaavasta 2040
- Vehreä metropolimme 2040 - Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ luonnos (31.5.2023)
- Ote: Rakennesuunnitelman 2040+ luonnos / Kokoava teemakartta (s.59)

Rakennesuunnitelman luonnosaineistoon voi tutustua myös kaupunkiseudun nettisivulla:

<https://tampereenseutu.fi/tulevaisuus/rakennesuunnitelma-2040/>

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää

esittää lausuntonaan Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ luonnoksesta seuraavaa:

Pirkanmaan liitto toteaa, että Tampereen kaupunkiseudun päivittyvä ja täydentyvä rakennesuunnitelma 2040+ ilmaisee kaupunkiseudun yhteistä tahtotilaa pitkäjänteisen ja kuntarajat ylittävän maankäytön suunnittelun edistämiseksi. Liitto katsoo, että rakennesuunnitelman vaikuttavuus ja vahvuus syntyy yhteisestä seudullisesta keskustelusta ja yhteisten MAL-sopimustavoitteiden toteutumiseksi tehtävästä työstä. Seudullinen suunnittelu parhaimmillaan syventää ja tukee myös lakisääteisen maankäytön suunnittelun toteutumista. Pirkanmaan liitto pitää myös merkityksellisinä alueella toteutettuja useiden toimijoiden yhteistyöhankkeita, jotka osaltaan tukevat seudun yhteistä menestystä.

Pirkanmaan liiton näkemyksen mukaan rakennesuunnitelman tavoitekokonaisuuden voidaan katsoa osaltaan edistävän valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista, erityisesti toimivien yhdyskuntien ja kestävän liikkumisen osalta.

Pirkanmaan liitto yhtyy rakennesuunnitelman näkemykseen, jonka mukaan liikennejärjestelmän kehittämiseen tuovat haasteita rajalliset rahoitusmahdollisuudet ja kansallisen tason suuret investointitarpeet. Priorisointia ja alueellisten toimijoiden yhtenäisyyttä tarvitaan, jotta rajallinen rahoitus saadaan kohdennettua mahdollisimman tehokkaasti. Liiton ja seudun lähtökohdiltaan yhtenäiset tavoitteet ja keskinäinen toimiva yhteistyö antavat hyvät eväät maakunnallisen ja seudullisen liikennejärjestelmätyn yhteensovittamiseen.

Lisäksi Pirkanmaan liitto esittää, että Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ jatkovalmistelussa otetaan huomioon tämän lausunnon selosteosassa esitetyt teemakarttoihin liittyvät huomiot.

Päätös.

Lisätietoja:

Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen p. 044 422 2264
ruut-maaria.rissanen@pirkanmaa.fi

28.8.2023

VN/17669/2023
VN/17669/2023-LVM-2

kirjaamo@tampereenseutu.fi

LVM:n lausunto Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmaan

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040+ luonnoksesta.

Lausuntopyynnössä pyydettiin kiinnittämään huomioita seuraaviin kysymyksiin.

1. *Miten kokonaisuus tukee kaupunkiseudun kilpailukykyä ja elinvoimaa?*

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että rakennesuunnitelman sisältö tarkastelee kaupunkiseutua laajasti ja monipuolisesti. Kokonaisuus koostuu eri osista, jotka yhdessä tukevat kilpailukykyä ja elinvoimaa. Liikenneinfran sekä –palveluiden merkitys ja kytkentä on tunnistettu vaikuttavana osatekijänä.

Rakennesuunnitelman kokonaisuus edistää myös Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteita. Hallitusohjelman liikennepolitiikalla tuetaan kasvua, investointeja ja työllisyyttä, laajennetaan työssäkäyntialueita, edistetään kestävien liikennemuotojen käytön mahdollisuuksia ja vähennetään päästöjä.

2. *Miten kokonaisuus tukee kolmea kestävyyttä, taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys?*

Rakennesuunnitelman kahdeksan tavoitetta toimivat hyvin kolmen kestävyuden tukena. Liikennejärjestelmään liittyviä osia kuuluu niin ikään näihin kaikkiin. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä, että kasvun painopiste on tehokkaan joukkoliikenteen vyöhykkeellä. Hallitusohjelmassa kannustetaan kaupunkiseutuja yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen, joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn edistämiseen. Tärkeää on myös, että suunnitelmassa tunnistetaan liikennejärjestelmän sujuvuuden kehittämisessä maankäyttö, matkaketjut ja älyliikenteen keinot.

Maankäytön suunnittelulla ja valinnoilla voidaan vaikuttaa merkittävästi liikenteen kysyntään ja liikennejärjestelmän kehitykseen, jonka vuoksi sen huomioiminen kaikilla suunnittelutasoilla on keskeistä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Liikenne- ja viestintäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.lvm@gov.fi
lvm.fi

Sujuvan joukkoliikenteen sekä pyöräilyn verkostoja kehitettäessä tulee huomioida myös uusien liikkumispalveluiden suosio, joiden turvallinen käyttö tulee varmistaa laadukkailla yhteyksillä esimerkiksi pyöräilyinfraa suunniteltaessa.

3. Miten päivityksen painopisteet - vehreys, asuinalueiden eriytymisen ehkäisy, kestävä liikkuminen ja elinkeinojen kehittyminen – vaikuttavat seudun tulevaisuuteen?

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä, että painopisteenä on Liikenne 12 –suunnitelman mukainen kestävä liikkuminen. Seudun tulevaisuuden kasvunäkemyksen edellytyksenä on varmistaa kestävä liikkuminen mahdollisuus.

Raideliikenteen kehittämismahdollisuuksien ja tiiviiden keskusta- ja taajama-alueiden yhteensovittaminen on suunnitelmaluonnoksen kulmakivi. Raide- ja joukkoliikenteessä tulisi välttää mahdollisesti päällekkäisiä investointeja ja palvelurakenteita, joille ei mahdollisesti ole tosiasiallista tarvetta. Hallitusohjelman mukaan hallitus lisää tosiasiallista kilpailua raideliikennemarkkinalla ja helpottaa markkinoille pääsyä. Hallitus luo pitkän aikavälin näkyvän kotimaan raideliikenteen kapasiteetin ja investointien lisäämiseksi. Hallitusohjelman mukaan joukkoliikennettä kehitetään 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. Hallitusohjelman kirjauksia toteutetaan vaalikauden kehyksen mahdollistamissa rajoissa.

4. Miten Rakennesuunnitelman 2040+ toimeenpanoa tulisi priorisoida?

Rakennesuunnitelmaluonnoksen toimenpiteistä tärkeimpiä toteutettavia ovat liikenne- ja viestintäministeriön näkökulmasta kestävää liikennejärjestelmää edistävät toimenpiteet.

Hallituksen tavoitteena on myös vahvistaa liikennepalvelumarkkinoiden toimivuutta sekä edistää liikenne- ja logistiikka-alan digitalisaatiota ja automatisaatiota, uudenlaisten liiketoimintamallien syntyä ja hyödyntämistä sekä liikennejärjestelmän tehokkuutta. Nopeasti etenevä digitalisaatio sekä uusien kulkumuotojen ja liikkumispalveluiden mahdollisuudet on tärkeää sisällyttää osaksi kestävää liikennejärjestelmää ja sen suunnittelua. Rakennesuunnitelmaluonnos antaa hyvät lähtökohdat kestäväälle kaupunkiseutukehitykselle ja jatkovaiheissa tulisi tarkastella nykyisten suunnitteluohjeiden ja -periaatteiden soveltavuutta laaditun suunnitelman tavoitteisiin nähden. Esimerkiksi älyliikenne, liikenteen uudet palvelut ja automaatio saattavat edellyttää olemassaolevien toimintamallien päivittämistä, jotta niiden hyödyt voidaan realisoida rakennesuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla tulee varmistaa nykyisten tietojärjestelmien yhteensopivuus, jotta se palvelee sekä infraomaisuuden haltijaa että liikenteen käyttäjiä parhaimmalla mahdollisella tavalla.

Henkilöjunaliikenteen osalta ministeriö tuo esiin, että 2030-luvulle tultaessa nykyisen tasoiseen julkisesti tuettuun palvelutarjontaan ja nykyisiin julkisen palveluvelvoitteen alaisen liikenteen sopimusjärjestelyihin liittyy todennäköisiä ja merkittäviä epäjatkuvuuksia.

Liikenne- ja viestintäministeriö muistuttaa myös, että tavaraliikenteelle välttämättömät taukopaikat ja vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluverkko tulee huomioida liikennejärjestelmän kehittämisessä ja maankäytön suunnittelussa.

5. Miten Rakennesuunnitelma 2040+ huomioidaan kuntanne/organisaationne toiminnassa/suunnittelussa?

Liikenne- ja viestintäministeriöllä on yhdessä ympäristöministeriön kanssa valmius aloittaa MAL-neuvottelut syksyllä 2023. Rakennesuunnitelma luo hyvää näkymää kaupunkiseudun tavoitteille ja tarpeille sekä tukee osaltaan valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnittelua.

Mitä muita huomioita haluatte nostaa esiin Rakennesuunnitelmasta 2040+?

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että suunnitelman tavoitteet ovat linjassa vuosia 2021-2032 koskevan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne 12)

kanssa. Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteista kaupunkiseuduilla korostuu erityisesti kestävyys eli että ihmisten mahdollisuudet valita kestävämpiä liikkumismuotoja paranevat. Liikenne 12 –suunnitelman päivitys on alkanut.

On hyvä, että rakennesuunnitelmassa huomioidaan kaupunkiseudun kuntien yhteinen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2030. Liikenteen kasvihuonekaasupäästöihin kohdistuu tulevina vuosina ja vuosikymmeninä mittavia vähennystavoitteita. EU:n taakanjakoasetuksen mukaan Suomen tulee vähentää taakanjakosektorin eli liikenteen, maatalouden ja muiden päästökauppaan kuulumattomien sektoreiden päästöjä yhteensä 50 prosentilla vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon. Tavoite on jäsenvaltioita oikeudellisesti sitova. Suurimmilla kaupunkiseuduilla on parhaimmat mahdollisuudet vähentää liikenteen päästöjä.

Rakennesuunnitelman vaikutusten arviointia raamittaa SOVA-lain 3§. Asiasta on sovittu Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa. Vaikutusten arviointi on toteutettu peilaamalla rakennesuunnitelman osaohjelmien ratkaisuja suunnitelman tavoitteisiin. Arviointi on toteutettu pääosin laadullisena arviona. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että rakennesuunnitelman viimeistelyssä on hyvä kiinnittää huomiota vaikutusten arvioinnissa tavoitteiden, ratkaisujen ja kriteereiden kautta arvioitavien vaikutusten erottelun selkeyttämiseen. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että arvioitavissa kriteereissä huomioitaisiin vahvemmin myös taloudellisen kestävyuden osatekijöitä, jotka on tunnistettu esimerkiksi liikennejärjestelmäsuunnitelmien vaikutusten arviointia tukevassa oppaassa (Opas alueellisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien vaikutusten arviointiin, Traficom julkaisu 3/2023).

Kansliapäällikkö

Minna Kivimäki

Johtava erityisasiantuntija

Maria Torttila

Liitteet -

Jakelu

Tiedoksi

VN/17669/2023-LVM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

28.8.2023

VN/17818/2023

Lausunto

Tampereen kaupunkiseutu

Viite: Lausuntopyyntö Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040+ –luonnoksesta

Tausta

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040+ tarkastelee kaupunkiseutua toiminnallisena kokonaisuutena, ja sen tehtävänä on yhteensovittaa kaupunkiseudun kuntien maankäyttöä ja liikennettä kestävästä kaupungistumisesta tukevalla tavalla. Rakennesuunnitelma pohjautuu seutustrategiaan, joka on hyväksytty seudun kuntien valtuustoissa viime vuonna.

Valtiovarainministeriön lausunto

Rakennesuunnitelman väestösuunnitteen mukaan Tampereen kaupunkiseudulla on vuonna 2040 480 000 asukasta, mikä vastaa keskimäärin runsaan 4 000 asukkaan lisäystä vuosittain. Rakennesuunnitelman päivityksen pohjalle valitussa suunnitteessa oletetaan seudun väestön kasvavan kuntien omia kasvutavoitteita maltillisemmin, mutta kuitenkin jonkin verran Tilastokeskuksen ennustetta voimakkaammin. Olisiko työssä mahdollista huomioida kattavammin seudullisen kasvusuunnitteen eroamista Tilastokeskuksen ja kuntien omista arvioista, kuten mitä vaikutuksia tai mahdollisia riskejä suunnitteen ylittämistä tai alittamisesta syntyy mm. joukkoliikenteen kehittämiselle ja asuntotuotantotavoitteelle ml. kohtuuhintainen asuntotuotanto?

Seudulla on hyvä kaavatilanne, mikä on kasvun edellytys. Rakennesuunnitelman mukaisesti merkittävän kasvun vyöhykkeelle kohdennetaan 80 % rakennesuunnitelman väestönkasvusta. Vyöhykkeelle kohdennettavalla asuntorakentamisella vahvistetaan seudun kestävä liikkuksen järjestelmää. Asuntorakentamisen sijoittaminen näin suuressa mittakaavassa merkittävän kasvun vyöhykkeelle on kannatettavaa joukkoliikenteen edellytysten parantamiseksi ja seudun riittävän viherrakenteen varmistamiseksi. Viherrakenteen säilyttämisen hyödyt on tehty suunnitelmassa hyvin näkyväksi. Lähiluonnon on selvitetty olevan myös seudun asukkaille keskeisin turvattava asia seudun yhdyskuntarakennetta kehitettäessä.

Liikenteen päästöjen vähentämisen vaikea tilanne on tuotu esille suunnitelmassa. Tähän mennessä seututason liikkumisessa ei ole saavutettu tavoiteltuja muutoksia autoilun osuuden vähentämisessä. Merkittävien päästövähennysten saavuttaminen edellyttäisi hyvin laajan toimenpideyhdistelmän toteuttamista. Huomioitava on myös, että suuri osa vaikuttavista päästövähennystoimista ei ole seudullisesti ratkaistavissa.

Suunnitelma on rakennettu hyvin ja sen tekemiseen on osallistunut runsaasti eri tahoja asiantuntijoiden ja seudun päättäjien lisäksi. Asukasraadit ja elinkeinoelämän asiantuntijuuden hyödyntäminen ovat hyviä keinoja saada seututasoisen suunnitteluun osallisuutta, mitä siltä ei lainsäädännössä vaadita. Seutusunnitelma kuitenkin vaikuttaa ihmisten arkeen mitä suurimmissa määrin käytännön toteutusvaiheessa rakentamisena ja liikenneratkaisuna. Kuntien yleiskaavat on uudistettu tukemaan rakennesuunnitelmaa ja seudulliset ratkaisut on viety maakuntakaavaan.

Valtiovarainministeriö huomauttaa, että ainoastaan liikkumattomuuden kustannuksia on suunnitelmassa esitetty euromääräisesti. Olisiko myös muilta osin saatavissa arvioita rakennesuunnitelmaan liittyvistä kustannuksista?

Valtiovarainministeriö kiinnittää erityistä huomiota kaupunkiseudun kuntien väliseen yhteistyöhön. Hyvä seudullinen yhteistyö luo pohjaa toimivalle ja eheälle yhdyskuntarakenteelle, kestäväälle liikkumiselle ja yhteisvastuulliselle asuntopolitiikalle. Tampereen seudun suunnitteluyhteistyön voi todeta olevan hyvällä tasolla.

Ylijohtaja, osastopäällikkö

Jani Pitkäniemi

Neuvotteleva virkamies

Lotta Mattsson

VN/17818/2023-VM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: